

Antonín BAJAJA
Zuzana BARIAKOVÁ
Barbora BARONOVÁ
Peter BICHSEL
Petr BORKOVEC
Martin BOSZORÁD
Juraj BRIŠKÁR
DALFAR
Dávid DZIAK
Kato DŽAVACHIŠVILI
Lubomír FELDEK
Michaela FIŠEROVÁ
Bohumil FOŘT
Petr HRUŠKA
Robert GÁFRIK
Peter GETTING
Erik Jakub GROCH
Marián HATALA
Zuzana IŠTVÁNFYOVÁ
Herman JANDL
Veronika JIČÍNSKÁ
Peter F. 'RIUS JÍLEK
Mária KLAPÁKOVÁ
Karel KLOSTERMANN
František KOLI
Slávka LIPTÁKOVÁ
Libor MAGDOŇ
Martin MAKARA
Boris MIHALKOVIČ
Natália MITKOVÁ
Viliam NÁDASKAY
Jana PÁTKOVÁ
Stanislava CHROBÁKOVÁ REPAR
Marta SOUČKOVÁ
James SUTHERLAND-SMITH
Ladislav ŠIMON
Petra GOLDFLAMOVÁ ŠTĚTINOVÁ
Zvonko TANESKI
Tibor ŽILKA
Marta ŽILKOVÁ

ČÍTAJTE UŠAMI

24 HODÍN DENNE MÔŽETE POČÚVAŤ BOHATŤ PONUKU
ROZHLASOVÝCH HIER, DOKUMENTOV, POVIEDOK,
VERŠOV ČI DETEKTÍVOK.

PRÍBEHY Z DIEL DOMÁCICH I SVETOVÝCH KLASIKOV
A TO NAJLEPŠIE ZO SÚČASNEJ LITERATÚRY,
S HLASMI MLADÝCH HERCOV I HERECKÝCH LEGIEND.

'18

Ľ
K X I E #
festival
súčasnej
literatúry

Pravda vítá zí

19. - 20. októbeříjen

Tabačka Kulturfabrik * Kino Úsmev * Kotoľňa
Košíce

Organizátor festivalu

Partneri festivalu

Mediálni partneri

:RÁDIO DEVÍN

rtv: ROZHLAS A TELEVÍZIA
SLOVENSKA

AZLARM

Katarzyna Surmiak -
Domańska (PL)
Daniel Majling
koncert WWW
(krst nového albumu)
Pjoni/Burgr
Tomáš Ulej
Divadlá Útek
(Robert Mankovecký)
Koniec Koniec
(Petra Fornayová)
Slam poetry SK/CZ
Básne SK/CZ
Marek Šindelka (CZ)
Prípad Pavel Juráček
(filmy a diskusia)
Pecha Kucha
Košíce 1918-2018
komentovaná prechádzka
Výstava Pohyb v nehybnosti
a veľa iného

EDITORIÁL

Stanislava Chrobáková Repar: *Kliknite si nás* 3

AKORD

Erik Jakub Groch: *Otváranie miesta* (báseň) 6

POÉZIA

James Sutherland-Smith: *Rieka a čierna mačka* (prel. J. Gavura) 7

Juraj Briškár: *Veci* 10

Boris Mihalkovič: *Nebo nad Berlínom* a iné básne 13

PRÓZA

Slavka Liptáková: *Srdce* (poviedka) 16

Peter Getting: *Starosti s dušou* (poviedka) 28

PREKLAD

Kato Džavachišvili: *Dobrota* a iné básne (prel. I. Kupková) 33

ANKETA

STO ROKOV – STO LET

Redakčné oslovenie, anketová otázka 39

Odpovede: ◀ Antonín Bajaja ◀ Barbora Baronová ◀ Ľubomír Feldek ◀ Jana Pátková 39

V ZÁBERE

PETR HRUŠKA

Kolečko mrkve (básne) 43

Na cestě (glosa) 47

Postrádání po strádání. O pozdních zbírkách I. Wernische (štúdia) 49

NA DOSAH

MAGDON.PROZA.CZ

Karel Klostermann: *Bílý samum* (poviedka; perex Libor Magdoň: *Příběhy z české divočiny*) 58

TÉMA

KAFKA DNES

Martin Boszorád: *Pán K. 's not dead! K reanimácii Franza Kafku a jeho diela v (populárnej) kultúre* 66

Ladislav Šimon: *Franz Kafka a jeho adresátky* 70

Michaela Fišerová: *Kafkovský zákon z pohľadu dekonstrukcie* 74

Veronika Jičínská: *Fantasmagorie v Kafkově „Zámku“* 78

František Koli: *Niekoľko interpretačných poznámok ku Kafkovmu románu „Zámok“* 81

Bohumil Fořt: *Cizí a domácí: Kafkovské pohyby* 90

NA MARGO

DALFAR

... choroby; ... undergroundu; ... mena; ... vkusu (úvahy) 94

PREKLAD

Peter Bichsel: *Muž s pamäťou; Stôl je stôl; Jodok necháva pozdravovať*
(nonsensové poviedky; prel. M. Hatala; perex Marián Hatala: *Bichselove literárne roztopaše*) 100

Herman Jandl: *o uteráku* a iné nonsensové básne (prel. M. Hatala; perex Marián Hatala: *Dva tóny v poézii Hermanna Jandla*) 108

A-B-E-C-E-D-A

Marián Hatala: *Dva vorvane na dne vane* a iné básne (nonsensová poézia) 116

ŠTÚDIA

Natália Mitková: *Dokument doby a osobného smútku. K autorskej stratégii Jána Roznera v diele „Sedem dní do pohrebu“* 120

KYVADLO

ETELA FARKAŠOVÁ, SCENÁR

Viliam Nádaskay: *Za málo peňazí priveľa muziky* 126

Marta Součková: *Bez vydýchnutia* 126

KRITIKA

Mária Klapáková: *Manifest pomalosti* (V. Suchý, Básne o počasí) 134

Peter F. 'Rius Jílek: *Rite de passage Maroša Hečka* (M. Hečko, Ďalej na Západ sa dá ísť len na Východ) 137

Zuzana Ištvánfyová: *Moji kamaráti si nemyslia, že švédsky stôl...* (M. Modrovich, Flešbek) 138

Martin Makara: *Trvalá otázka, pokračujúci nepokoj* (L. Kováč, O zmysle ľudského života) 142

Marta Žilková: *Horákove dejiny dneška* (K. Horák, Preventívna prehliadka) 145

Tibor Žilka: *Varianty ruskej lásky* (G. Gazdanov, Večer u Claire) 146

Dávid Dziak: *Láska bez výnimiek alebo Adamov citrónový deň* (P. Ness, Najdlhší deň Adama T.) 148

Zuzana Bariaková: *V cudzej krajine, v cudzom jazyku* (F. Micieli, Viem len, že môj otec má veľké ruky) 151

Zvonko Taneski: *Nevymazať z pamäti* (V. Mikula, ed., Filozofi v Novembri. Svedectvá, spomienky a dokumenty...) 152

HMYROM!

PETR BORKOVEC

Prázdniny teprve začínajú 155

GLOSA

Róbert Gáfrík: *O globalizácii a viacjazyčnosti v Indii* 157

O AUTOROCH 161

Stanislava Chrobáková Repar

KLIKNI TE SI NÁS

Na začiatku roka 2018 sme sa v redakcii rozhodovali, či sa hneď profilovať ako štvrtročník, alebo sa – v našich podmienkach – uspokojiť s vydaním dvoch čísel, ktorými by sme zadostučinili formálnym kritériám na uchádzanie sa o grant z verejných prostriedkov v roku 2019. Rozhodli sme sa pre to prvé a naša kampaň, ktorá do 29. septembra beží na portáli StartLab (prevádzkovateľom je Centrum pre filantropiu), je dôsledkom tohto rozhodnutia.

V prípade, že správa o tejto kampani k vám ešte nedoletela, prosíme vás, vpište si do vyhľadávača: <https://www.startlab.sk/projekty/533-fraktal-literatura-horizontalne-a-vertikalne/> (alebo jednoducho iba www.startlab.sk a pohľadajte si náš projekt); máte tam možnosť podporiť časopis, ktorý práve čítate. Ak sa, podobne ako my, domnievate, že Fraktál je potrebný a zmysluplný projekt, potom sa nemáte/nemáme na koho iného spoliehať. Iba takí ako vy (a my) môžu pomôcť, aby časopis uspel. Náš vklad je známy, takisto našich autorov, potrebujeme však uhradiť výdavky, ktoré máme vo vzťahu k produkcii a distribúcii. (Prirodzene ani prácu zadarmo nepovažujeme za samozrejmu. Nielen finanční oligarchovia a dobre zarábajúce profesie potrebujú byť živí a živení...). Cieľovú sumu v kampani sme vzhľadom na potreby takého časopisu, ako je Fraktál, nastavili minimalisticky až nereálne. A fixne: *Bud' sa nám podarí cieľovú sumu vyzbierať, alebo z vyzbieraného nedostaneme ani cent a všetko sa vráti našim darcom.* Preto ak kampaň naplní svoj cieľ a s ním aj naše očakávania, dosiahli sme iba jedno: zapli istiacu karabínku počas nášho výstupu na dosť strmý vrchol, nič menej, nič viac. V tej súvislosti mi prichádzajú na um verše z básne-monológu slovinskej poetky Barbary Korun.¹ Prehovorí v nej básnická postava *Iztok Osojnik*; mimochodom, básnik rovnakého mena v slovinskej literatúre naozaj existuje. Viackrát sme mali možnosť stretnúť sa s ním aj na Slovensku a okrem toho, že je alpinista, je tiež vzorový advokát nekomerčnej literatúry a jej miesta na kultúrnej mape Slovinska aj Európy.

Pizda, to je nádhera. Sám som si tento úsvit odmakal. Piatimi prstami ľavej aj pravej ruky, ľavej aj pravej nohy som hľadal body z dosahu zla. Dáš si jablko?

(chýbajúca časť textu)

¹ Výber z poézie B. Korun v mojom preklade do slovenčiny práve vychádza vo vydavateľstve Skalná ruža.

*Pod nami je priepasť. Nezaplniteľná.
Z nej ako láva vybuchuje autentické
bytie. Cítiš to? Odsponu sa valí
do hrdla a potom zavýjame ako prví
dvaja na svete. /.../*

*Základ je trenie. Trenie je podstatné.
Styk, membrána, komunikácia, publikum,
trenie, jazyk. Ty si a ja som – z básne
nevytrčame ani kúsok. Táto skala,
tá priepasť, ten vzduch, tieto kosti, svaly,
pot, dokonca aj svetlo – zlepené so slovami*

(chýbajúca časť textu)

neoddeliteľné.

Akoby naši kolegovia a kolegyně, autori i prekladatelia tušili, že vás v daných súvislostiach *musíme* a *chceme* polapiť do siete, do čísla nám prispeli poviedkami o srdci aj o duši, básňami o добрote, čiernej mačke, aj o veciach, ktoré si žijú svoje neviditeľné životy, ale aj textami, ktoré stavajú do popredia autobiografický aspekt tvorby, či už v primárnej alebo sekundárnej rovine – ako reflexia takýchto autorských výkonov. Pravdaže, rozpätie autobiografického písania môže byť veľmi široké, a ani v našom čísle tomu nie je inak. Vážne úvahy a témy často neradostnej „socializácie“ jednotlivca, mám na mysli najmä obzretie sa Natálie Mitkovej za knihou Jána Roznera z r. 2009, v istej chvíli vystrieda nonsensová tvorba, o ktorú sa postaral Marián Hatala ako prekladateľ i básnik. Naša radosť je o to väčšia, že „jeho“ druh odľahčenia textu stojí na jazykovom kumšte: humor a dôvtip sa usadzujú v našej reči a sú nielen trefné, ale aj nákazlivé. Skúste si nahlas prečítať „Jodoka“ od rakúskeho autora Petra Bischela – a roztopašnosť vás neminie. Spolu so spomenutými príspevkami sa predstavuje aj rubrika A-B-E-C-E-D-A, ak viete, kam mierime. Poetika nonsensu, čierneho humoru alebo aj šľahajúcej satiry... skrátka, „šibeničné“ či „insitné“ žánre, zmutované pata i dada a ich príbuzenstvá, to všetko si za slúži svoj vlastný priestor a naše redakčné povzbudenie.

Tento blok okrem iného zaujímavo nadväzuje na rubriku TĚMA, ktorú venujeme Franzovi Kafkovi a jeho tvorbe (aj) v dnešných súvislostiach. Áno, toľko často nadužívanému, ba až zneužívanému tvorcovi a tejto chronicky obohranej, a predsa nevyčerpatelnej téme. Do bloku prispeli mladší aj starší bádatelia... a aj cez ich interpretácie a výklady vnímame, že Kafkovi sa očividne podarilo to, čo iným nie: previazať (niekedy až dojímavo) autobiografické písanie s absurditou, tragédiou i potmehúdkymi mystifikáciami, ktoré vedú raz k príťažlivo výrečným lapsusom, inokedy ľudsky či spoločensky ne-

odvrátiteľným katastrofám hlavného protagonistu – v ich pozoruhodnom literárnom vyobrazení. K bádateľom z rubriky TÉMA sa vo svojich úvahách pridal aj Dalfar, ten, ktorého stretávate v textoch, no osobne nepoznáte (sám sa tak rozhodol), a ktorý o Kafkovi, no nielen o ňom, napísal veľa zaujímavého vo svojej knihe *Ex Libris*. Na stránkach Fraktálu už bude bývať s nami: NA MARGO je odteraz jeho stála rubrika, ktorú sme si vzájomne ponúkli...

Ďalšiu, už tretiu líniu pri zostavovaní tohto čísla Fraktálu predstavujú príspevky, ktorými v malom predstihu ohlasujeme sviatok. *Sto rokov – sto let*. Presne toľko nás pomaly, ale isto delí od vzniku Československa, a toto výročie nás zaujíma predovšetkým z pohľadu našich dvoch kultúr, slovenskej a českej, resp. ich vzájomného (seba)vnímania. Otvárame anketu, ktorej jadro by sa malo vyplaviť v budúcom čísle – termín sme nemohli dať inakší než 28. október 2018; najlahšie zapamätateľný pre všetkých zábudlivých. Na toto výročie sme však „zavesili“ aj ďalšie prekvapenia. V rubrike V ZÁBERE predstavujeme nášho budúceho (a bývalého) spolupracovníka Petra Hrušku, ktorý pre nás nielenže bude písať svoje „sloupky“ či glosy, ale bude aj – spolu s Liborom Magdoňom, rovnako kolegom z Ostravy – pripravovať ďalšiu novú a pravidelnú rubriku NA DOSAH. Pôjde o osobný výber, u jedného aj u druhého, ukážok z českej poézie (Hruška) a prózy (Magdoň), na ktoré by nás radi upozornili pre ich možno aj svojráznu výnimočnosť či zaujímavý kontext – a tiež v súvislosti s dneškom. Nepôjde o súkromný top rebríček, skôr o akúsi nenápadnú topografiu, ktorá by postupne mohla prerásť do celkom zaujímavej literárnej mapy. Malo by to byť „ke čtení i poučení“, aj tomu estetickému, aby sme jedni druhých navzájom nestrácali zo zreteľa. Do tejto ich práce im bude očividne „fušovať“ (ale len v tom najlepšom zmysle slova) ďalší náš kolega, tentoraz z Prahy, ktorý taktiež prijal pozvanie Fraktálu a bude nám robiť v ďalších číslach spoločnosť. Konkrétne v rubrike, pre ktorú si vybral názov z dielne básnika P. O. Hviezdoslava: HMYROM! Básnika Petra Borkovca u nás netreba veľmi predstavovať – a tak na záver iba dodajme, že „sloupkaři“, Petr a Petr, sa nám v tomto čísle predstavujú svojimi výtvormi, napísanými pre ich materské redakcie: Petr Hruška systematicky spolupracuje s prílohou Bubínek mesačníka *Revolver revue* a Petr Borkovec pravidelne píše pre portál *iLiteratura.cz*. Od budúceho čísla k ich domovským adresám pribudne aj *Fraktál*.

A to stále nie je všetko. Ponúkame recenzie na nové knihy, ani tentoraz nielen pochvalné, ba aj KYVADLO sa nám v trojke mierne vychýlilo do strán (hoci obaja kritici sa vo svojich výhradách v podstate zhodli). Prinášame tiež pohľad R. Gáfrika na knižný trh v Indii alebo také jazykové fenomény ako *hinglish* a *kanglish* i poéziu doma oceňovanej autorky Kato Džavachišvili z Gruzínska.

Nech sa vám dobre číta a nezabúdajte pri tom ani na nás: Všetko alebo nič!